

Tidlig på kvelden 4. juledag 1944 gikk flyalarmen. Alle på julefesten på Sandar kommunehus måtte søke tilflukt.

4. jule

Vidar, min kamerat, mor og jeg var på søndagsskolejulefest på Sandar en romjulsdag i 1944.

TEKST: FINN THORSEN

Sandar var kommunehuset til Sandar kommune, kommunen som omslutte Sandefjord. Bygningen ligger tvers over for Sandar Kirke. Julefest for en åtteåring var stort i seg selv og søndagsskolens fest noe spesielt. Vi gledet oss veldig. Utrolig mange mennesker var samlet, det var ikke så mange ting å gå på under krigen. Søndagsskolen sto høyt og julefesten var årets høydepunkt. Vi var midt i gangen rundt juletreet. Det var veldig mange ringer rundt treet, jeg synes å huske at vi måtte la de ytterste ringene gå ut på gangen for å få plass. Plutselig lød flyalarmen. Nå var jo det ganske vanlig, men ikke så tidlig på kvelden. Og det ble ganske spesielt når flere hundre barn og voksne skulle få på seg yttertøy og komme seg i tilfluktsrom. Mange ønsket nok å komme seg hjem også. Mor hadde hjulpet Vidar og meg til å få tak i tøyet vårt da far plutselig sto der. Han hadde vært hjemme, vi var vel gått på festen da han var kommet hjem fra sitt arbeide på Framnæs mek. Verksted.

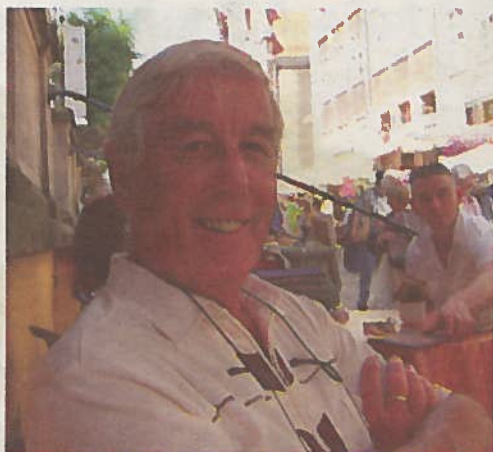
Far var ansvarshavende for det sivile brannvernet og hadde armbind på armen. Han hadde løpt de to kilometerne hjemmefra og til Sandar. Vi måtte bli med ham så han til mor. Han hadde på følelsen at dette ikke var en vanlig flyalarm og ville ha oss i sikkerhet hjemme.

Vi skyndte oss ut og var på vei bortover Stockflets gate og var kommet på høyde med Hotel Atlantic da luftvernet spalte opp. Ute på fjorden og ved Framnæs lå mange båter som hadde luftskytts om bord, og tyskerne hadde også stillinger rundt om byen. Det hadde etter hvert blitt flere angrep på båten

FØR OG NÅ

lag 1944

Finn Thorsen forteller om hendelsen 4. juledag slik han opplevde den.

i Sandefjord, men nå skjedde det noe spesielt. Vis a vis Atlantic holdt Sogn Jernvare og bygningsartikler til. Her tok vi dekning i portrommet. Hotel Atlantic ble brukt som forlegning for tyske offiserer. En hel skokk av dem var samlet ute på trappa.

De ropte høyt da et bombefly faktisk kom ned Jernbanealleen. I hvert synes vi det, der vi sto.

Vi kunne tydelig se dette store firemotors flyet som vi syntes sneiet hustakene. Så lavt fløy det nok ikke, men fryktelig lavt. For oss gutta og sikkert også for mor og far var dette uhyggelig, farlig, men samtidig også spennende. Luftvernilden siktet seg etter hvert inn på flyet som hadde kurs rett ut fjorden. Med ett fant sporlysene veien til flyet, vi så granatene trenge seg inn i det. Jeg kan ikke huske når det begynte å brenne, men jeg kan huske de tyske offiserene ropte og skrek begeistret. Flyet skjøt utover, stadig truffet av flere granater. Så kunne vi ikke se det lengre, men hørte et voldsomt drønn og så kjempeflammer som steg mot himmelen. Vi skjønte flyet var skutt ned og hadde falt ned på noe som var meget brennbart.

Det måtte være på Vera, Sandar Fabrikker eller Jahres Kjemiske Fabrik. Det ble etter hvert et voldsom spetakkel med brannbiler og sykebiler og

tyske utrykingskjøretøyer, og vi kom oss omsider hjem. På Hauan var alle ute og diskuterte hva som hadde skjedd. De fleste hadde sett det hele fra den orkesterplassen Hauan var. Noen av de eldste guttene hadde løpt utover i Hjertneskogen for å se, og de kom etter hvert hjem og kunne fortelle at flyet riktig nok hadde falt ned på Jahres Fabrikker som sto i full fyr. Spekulasjonene om hvor mange hus som var gått med også var i full gang. Vi var alle i veien samlet inn hos Hansens og diskusjonen gikk høyt om hva som hadde hent, men samtidig var det en underlig stemning. Etter hvert kom for første gang, men ikke siste, begge familiene Gustavsen fra Framnes. Gunnar og Trygve var fars kamerater og bodde med sine familier ganske nær Framnæs mek. Verksted. De følte seg ganske utrygge på den siden av byen. Siden ble det mange netter hos oss, noe mer unna flyalarm og bombing.

De voksne mannfolka gikk ut til Seileråsen i Hjertneskogen får å se. Jeg fikk være med. Synet som slo i mot oss var forferdelig. Hele fabrikkområdet sto i brann og lyste opp store deler av havnen, fabrikkene og terrenget rundt.

Neste dag fikk vi vite hva som hadde hendt. Ryktene om hva flyet hadde for oppgave gikk høyt. Visstnok hadde det deltatt i et mineleggingstokt i Oslofjorden og hadde også som oppgave å slippe miner i Sandefjordsfjorden. Det lå jo mange båter her som tyskerne kunne bruke til krigsoperasjoner og flytting av materiell og tropper til krigen i Tyskland. Noe de allierte ønsket å stoppe. Det gikk også rykter om at flyet var skadet og ønsket å nødlande på fjorden. Noen sa også at det hadde signalisert at det var i vanskeligheter. Den første versjonen er nok den sanne. I alle fall flyet ble truffet, alle om bord, som var fra Canada, omkom, de ligger i dag begravet på gravlunden på Ekeberg. Det var underlig etter krigen da gravstøttene kom opp, å se hvor unge disse flyverene fra Canada var.

Direktøren på fabrikkene omkom også da han var gått for å hente noe på kontoret sitt. Et par andre personer omkom også, men av hjertesvikt.

Julekortet

Saker og ting som setter minnene i sving

Julekortmotivene har alltid bygget opp over de tradisjoner som hører julen til. Enten det er Jesusbarnet og engler eller granbar og julestjerner. Dette kortet som ble sendt i posten for noen år siden til familien Aagesen på Framnes er ikke noe unntak. Kortet viser at snøen har kommet og mor kommer utpå trammen fra varm stue og hilser bonden med hest og slede som leverer juletrær i småbyen. Nabo og barn har allerede sikret seg det peneste. Er det ikke slik det var som det fortsatt skal være i våre tanker?

Hvalbåten ENERN

TEKST: RAGNAR IVERSEN (WWW.LARDEX.NET)
BILDE: FRA ANDERS CHRISTIANSENS SAMLINGER.

Hvalbåten ENERN var den andre med dette navnet, bygget ved A/S Framnæs mek. Værkstéd i 1951 som bygg nr. 148, fikk kun beholde navnet i ett år. Året etter fikk rederiet en ny stor dieseldreven hvalbåt fra Moss Værft som fikk navnet ENERN, og ENERN ble omdøpt TOERN. ENERN ble levert fra verkstedet til A/S Odd (A/S Thor Dahl), Sandefjord i september og gikk til Isen som en del av THORSHAVET-ekspedisjonen sesongen 1951/52. Navnet ENERN stammer fra A/S Atlas (Chr. Nielsen, Larvik), som ble innkjøpt fra Larvik i 1930 og kom under A/S Thor Dahls disposisjon. Alle hvalbåtene til Flk SOLGLIMT hadde tallnavn. Fanget sin siste sesong i 1961/62 for Fl/k THORSHØVDI. Lagt i opplag i Sandefjord fra sommeren 1962. Solgt til Norsk Skipsoppbygning i Grimstad for hugging 28/12-1963.

MINNER FRA NÆR FORTID

SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER
pa Pukkestad gård

Har du bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen mikk Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når og helst med en liten beskrivelse. Husk navn og adr. på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til: lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senter Info-gruppe:

består av redigerer Harald Fevang og medarbeiderne Roar Tollnes, Kirsten Wang Henriksen, Otto Ågesen, Lisbeth Akerholt, Roger Davidsen, Ragnar Iversen, Tore Sandberg, Bjørn Hoelseth, Dag Ingemar Børresen, Sven Erik Lund og Rolf Vidar Markmanrud. Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154 - sv-er-lu@online.no

Juletrærne ved Sandar Herredshus

TEKST: HARALD FEVANG

Dette 55 år gamle private fotokortet fra parkeringsplassen på Sandar Herredshus viser juletrehandel utenfor Landbrukskontoret. Dengang var området i stor grad preget av bønder som hadde ærend i byen, og som gjerne parkerte her. Fra tidligere var de vant til å sette fra seg hestene i stallene på Sandar, og det var derfor naturlig at de også tok med seg juletrær for salg innunder jul. Bildet fra dengang viser damer som handler juletrær. I 1955 måtte mange kvinner stå for mesteparten på vinterstid i mange hjem i Sandefjord. 10 år etter frigjøringen var svært mange ektemenn sjøfolk og bare hjemme om sommeren. Det var konene som var ansvarlige for det

meste i hus og hjem, også innkjøp av juletre.

Forøvrig var aktiviteten på Herredshuset dengang svært variert, og i romjula var juletefestene på Herredshuset viden kjent. Bondevinnelagets sådan var ikke noe unntak med stor stemning og mye dugg på rutene! Å leke gjemsel i garderoben i matpausen med så mange gjester var aktivitet med spenning og fart. Jeg husker at to av de mest intense guttene var Erling Riis og undertegnede!

Dagens aktiviteter, i alle fall på parkeringsplassen, er liten i forhold til tidligere. Da høstens bilde ble tatt gikk det lang tid før det var noen bevegelse her. Damene på bildet hadde bare vært i et kaffelag i 2. etasje fortalte de. Forøvrig var det stille kontoraktiviteter innenfor låste dører.